MOJŽÍŠ NA ORÉBU

Původ materiálu
Jaroslav Coufal
Pořadí v lekci
20

Ž 40,3-4a -Vytáhl mě z jámy zmaru, z tůně bahna, postavil mé nohy na skálu, dopřál mi bezpečně kráčet a do úst mi vložil novou píseň, chvalozpěv našemu Bohu.

klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

- Mojžíš nezapomněl, že pochází z izraelského lidu - na faraónův dvůr se dostává až jako chodící (2,10) - pravděpodobně jako pětiletý, do té doby bývalo dítě v péči matky nebo kojné. Jako dospělý (2,11), tzn. již jako vyškolený naučený „veškeré egyptské moudrosti“ (Sk 7,22) a také svéprávný člověk, sleduje osud svých spolubratří a chce jim pomoci.

- rozhlédl se na všechny strany (2,12)- Mojžíšův čin je popsán jako promyšlený skutek. Mojžíšova pomoc je tragicky pomýlená a neutají se. Zabití egyptského dozorce by za normálních okolností bylo Izraelci chápáno jako podnět ke vzpouře. Mojžíšovo jednání i vzezření (2, 19) však připomínalo Egypťana, proto nebylo Izraelci přijato. Nebyl pro ně jedním z nich, ale 'panským synkem', který po 'výletu mezi chudé' se zase vrátí ke svým nahoře.

- „**máš v úmyslu mne zavraždit?“** (2,14) Mojžíšův čin „ochrany Izraelce“ se obrací proti Mojžíšovi, Izraelci mu nedůvěřují.

- „Mojžíš se ulekl“ (2,15) - vypravěč nepopisuje lítost nad zabitím dozorce, ale Mojžíšův úlek, že o zabití již ví i farao. To jen dokresluje celkový obraz, že násilný čin nebyl úkladnou vraždou, ale prvním krokem ke vzpouře. V otrokářské společnosti nebylo běžné a myslitelné, že by se někdo svobodný zasazoval o práva otroků. Otroci měli pevným společenským řádem přisouzený úděl. Mojžíš se pokusil o nápravu svou cestou. Jeho pokus troskotá a musí z Egypta utéci.

- **studna** (2,15) byla pro nomádsko-pastevecké společenství Midjánců stejně důležitým místem, jako ve středověkých městech náměstí nebo ve starověkých brána. Zde se mohl cizinec Mojžíš nejsnadněji setkat s místním obyvatelstvem, které zde každodenně napájelo svá stáda. Mojžíš již nejedná jako člověk z vyšších kruhů, vypadá dál jako Egypťan, solidarizuje se však činem pomoci se slabšími.

- **Geršom -** jako jména Josefových synů vyjadřují jeho vztah k jeho přebývání v zemi egyptské, tak jméno Mojžíšova syna naznačuje Mojžíšův vztah k zemi midjánské. (Výklad jména viz text 2,22). Host byl znevýhodněným člověkem. Mojžíš již není privilegovaným princem z vyšších kruhů, ale jeden z mnoha znevýhodněných.

- **oheň** (3,2) byl pokládán za symbol přítomnosti Hospodinovy a nástroj jeho moci. V pohanských kultech byl uctíván oheň a jeho moc. Hořící keř je logem skotské presbyterní církve. Také činnost Ducha svatého je přirovnávána k ohni anebo s ohněm těsně spojována, srv. Sk 2,3 (BS-N, s.542). - v syrsko-palestinské oblasti existuje poměrně velký počet vyprávění o hořících keřích nebo stromech. Vypravěč nechce udivit, pouze tímto úkazem naznačuje tehdejším posluchačům, že uslyší něco závažného. Znamení ohně je jen průvodní znak důležitější skutečnosti: slova. Hospodinova řeč má větší význam než samotný oheň. Mojžíš není vyveden z míry ohněm, ale slovem - brání se slovu (viz Ex 4,10). - Hospodin se představuje jako „**Jsem, který jsem“** (3,14). Kdybychom se někomu takto představili - jsem, který jsem - asi by ho to neuspokojilo. Vypravěč záměrně takto 'napíná'. Boží jméno se nesmí zneužívat. Kdo zná něčí jméno, ten toho může zneužít. Boží jméno je hádanka, která se rozluští příběhem Izraele. „Jsem, který jsem“ lze přeložit z hebrejského originálu různě - též „jsem, který budu“. Jméno má charakter **zaslíbení.** Nejblíže k tomuto zaslíbení má jméno Immanuel - s námi Bůh (Mt 1,23; Iz 7,14). Jméno Hospodinovo zůstává hádankou. Věřící nemají vytvářet nauku o Bohu, ale naslouchat jeho slovu a věřit jeho zaslíbením. Proto má víra jako základní rozměr úctu (bázeň). - Hospodin se představuje jako „**Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův“** (3,16). Nepředstavuje se jako Bůh Adamův, Kainův, Noův nebo Henochův, Náchorův nebo Lotův. Třemi jmény je naznačena linie vyvolení (tj. zavolání jednoho pohana jménem Abram a obnova tohoto zavolání s jeho potomky) následování (byť všelijak chatrného). Hospodin se nepředstavuje jako Bůh „Mojžíšův“ a Mojžíš není jeho nejdokonalejší interpret, kterého všichni musí poslouchat. Mojžíš pokračuje v té linii, která začíná u Abrahama. Hospodin se představí jako ten, který ukazuje, že rozhodující jsou příběhy Abrahamovy, Izákovy a Jákobovy, ne tedy příběhy egyptského faraóna a jeho dvořanů. Bohu není jedno, k jakým předchůdcům se hlásíme, jaké postavy jsou nám blízké.

úskalí textu:

- Mojžíš nechybil tím, že se chtěl zastat svého bližního, svého soukmenovce, ale že vystoupil v roli soudce, který navíc volí špatný způsob pomoci. - nepřetěžujte rozpoznání, že Mojžíš v 'předškolním' věku získal vše potřebné pro život víry. Jistě si uchoval povědomí, z jakého lidu vyšel. Dlouho mu však nebylo jasné, jakým způsobem vyjádřit svou sounáležitost s Izraelem a v dospělosti ji vyjádřil špatně (zabití Egypťana). Výchova v dětství má své meze a nepředurčí nás a neporadí nám, jak se máme zachovat v určité situaci. Mojžíš až v zemi midijánské poznává způsob, jak se připojit k lidu izraelskému. - Neoznačte Mojžíše za váhavce nebo nesmělého člověka. Mojžíš se jen tak nevymlouvá - z lenosti či neochoty. Ví totiž, co může od faraóna i od Izraelců očekávat. Navíc zná své slabiny a tedy své meze. Je realista. Navzdory tomu jej Hospodin posílá. Mojžíš nese stopy prorocké - zdráhá se přijmout úkol tak jako proroci. Uvědomuje si, tak jako proroci, svou malost a neschopnost tváří v tvář Bohu (bázeň). - nemusíte vyprávět o proměnění hole v hada, popř. o zmalomocnění ruky a jejím uzdravení (4,1-9). O těchto skutcích lze vyprávět mládeži a dospělým a v následné diskusi lze vysvětlit, o co se jedná. Důležitější je Mojžíšovo „prorocké“ odporování. Mojžíš se necítí dostatečně vyzbrojen k danému úkolu. Áron se stane Mojžíšovými ústy a Mojžíš se stane Áronovi Bohem (4,16) Zde jde o obrazné vyjádření skutečnosti slova, které přichází od Hospodina, a prorok pak zvěstuje na svou odpovědnost.

4. pomůcky:
- obrázek prince, pastýře, - biblický atlas.

motivační uvedení do příběhu: - pověřil tě už někdo nějakým úkolem? Zdráhal ses? Uvědomil sis, proč na něj nestačíš? Splnils jej? - co je právo silnějšího? Důvěřujete tomu, kdo je ve třídě nejsilnější, vzbuzuje ve vás důvěru? Nebo se ho bojíte, vyhýbáte se mu?

osnovy vyprávění: a) osnova pro mladší a střední školní věk: použijte jako motivace obrázek Z.Šorma; vyprávějte pouze Ex 3,1-22.

I. Motivace

II. Mojžíš pase ovce v midjánské zemi

III. Mojžíš vidí hořící keř a slyší hlas

IV. Hospodin vypráví o utrpení lidu v Egyptě, Mojžíš dostává úkol

V. Hospodin se představuje

VI. Mojžíš se brání, Hospodin slibuje pomoc

b) osnova pro starší školní věk:

I. Motivace

II. Mojžíš bere právo do svých rukou

III. Izraelci Mojžíše nepřijímají

IV. Mojžíš prchá do midjánské země

V. Mojžíš se zastává slabších

VI. Mojžíš se žení a narodí se mu syn

VII. Mojžíš vidí hořící keř a slyší hlas

VIII. Hospodin vypráví o utrpení lidu v Egyptě, Mojžíš dostává úkol

IX. Hospodin se představuje X. Mojžíš se brání, Hospodin slibuje pomoc

I. ÚKOLY

Pověřil tě už někdo nějakým úkolem? Jakým? Chtělo se ti ho splnit? Které úkoly máte rádi a které ne? Vždycky se nám lépe plní ty úkoly, které nějak souvisí s tím, na co se těšíme. Třeba se chystáme na nějakou cestu – třeba o prázdninách na tábor nebo v zimě na lyže – a musíme si sbalit do batohu všechny věci. To je úkol, který děláme rádi, protože se už těšíme na to, co přijde.

Ale jsou také úkoly nepříjemné: třeba úkoly do školy. Úkol z matematiky se nám nechce psát, když nás probíraná látka nebaví nebo jí nerozumíme. A tak to odkládáme na co nejpozději a vymlouváme se, že musíme ještě udělat to a ono. A když s tím úkolem pořád nic neděláme, tak máme jenom čím dál větší strach, že ho nezvládneme.

Jsou tedy úkoly, které zvládáme hravě, a je to proto, že nás to baví, že přitom máme radost a těšíme se na to, co přichází. Anebo nás něco nebaví, necítíme se na to, víme, že to neumíme – a takovým úkolům se bráníme. Jsou to úkoly, které buď skutečně jsou nad naše síly a schopnosti, anebo jsme alespoň přesvědčeni, že něco takového nikdy nedokážeme. Představte si třeba, že by za vámi přišel bratr farář a poprosil vás, že musí nutně někam odjet, abyste si připravili hodinu náboženství. Nejspíš byste ještě tak souhlasili s tím, že připravíte nějaké hry, ale biblický program...? Mysleli byste si asi: „Vždyť já bych nevěděl, co mám vyprávět! Jsem na to ještě příliš mladý, nemám žádné zkušenosti, ani Bibli ještě tolik nerozumím," a tak podobně. Ale kdyby vám s tím někdo pomohl, kdybyste to dělali společně s někým zkušenějším, třeba byste to zvládli.

Přesně v takové situaci se ocitne i Mojžíš. Úkol, před který ho Pán Bůh postaví, se mu bude zdát příliš náročný. Jak by ho mohl zvládnout zrovna on? A to tím spíše, že když k němu Hospodin promluví, bude mít už jednu neblahou zkušenost za sebou. Jak to tehdy bylo?

II. MOJŽÍŠ BERE PRÁVO DO SVÝCH RUKOU, ALE MUSÍ UPRCHNOUT

Stalo se to tenkrát, když byl ještě na faraónově dvoře a odtamtud chodil mezi Izraelce, kteří stále trpěli krutým zotročením. Dobře věděl, že patří k tomuto národu, je jedním z nich – tak ho vychovávala matka. Bylo mu jeho vlastních lidí líto a chtěl jim nějak pomoci. Vzal to však ze špatného konce. Jednou spatřil Egypťana, jak mlátí nějakého Izraelce. Přiskočil a egyptského násilníka zabil. Chtěl pomoci svým bratřím, jeho jednání bylo vedeno touhou po spravedlnosti, ale bylo to spíš ke škodě věci. Ani samotní Izraelci nepochopili, že jim chtěl pomoci. Kromě toho se to neutajilo a on sám musel rychle opustit Egypt.

V čem udělal Mojžíš chybu? Chtěl přece pomoci svým lidem. Zasadil se o práva otroků, ale oni se od něj odvrátili s nedůvěrou. A není divu: jemu, který žije ve faraónově paláci v blahobytu by měli otroci důvěřovat? Jak by mohl Mojžíš chápat, co prožívá jeho lid? A kromě toho: na cestě k osvobození jeho národa přece nemají ležet zabití egyptští utlačovatelé.

Na útěku z Egypta zamířil do midjánské země. Dorazil ke studni, kam přicházeli pastýři napájet svá stáda. Právě tam přišlo sedm žen, které vážily vodu do žlabů, aby napojily stáda svého otce. Ale pak se tam objevili jiní pastýři, kteří začali ženy od studny odhánět. Mojžíš se však těch žen ujal a pomohl jim napojit jejich stádo. I tady projevil cit pro spravedlnost, tentokrát však správnějším způsobem než nedávno v Egyptě a jeho jednání přineslo těm

postiženým ženám skutečnou pomoc. Mojžíš s nimi pak odešel k jejich otci a usadil se tam. Oženil se s jednou z jeho dcer a byl pastýřem jejich stád. Léta ubíhala.

III. MOJŽÍŠ VIDÍ HOŘÍCÍ KEŘ A SLYŠÍ HLAS

Ale zatím co Mojžíš celkem klidně žije v midjánské zemi, utrpení jeho národa v Egyptě nepřestává. Když zemřel starý farao a nastoupil nový panovník, rozhodl se Hospodin, že záchranu Izraelského lidu z Egypta dokončí. K tomu však bude potřeboval Mojžíše, a najde si ho i v zemi midjánské.

Mojžíš pásl na hoře Oréb, a tu uviděl něco zvláštního: hořící keř, který není ohněm stráven. Šel blíž, aby se podíval na ten zvláštní přírodní úkaz. Ale místo rozluštění záhady ho čekalo něco mnohem závažnějšího: Hospodinovo slovo. Hospodin k němu promluvil. A jeho slovo přinášelo Mojžíšovi úkol. Byl to přesně takový úkol, o kterém si myslíváme, že to není nic pro nás: že takové pověření přece nemůžeme zvládnout, že je to absolutně nad naše schopnosti. Hospodin posílá Mojžíše, aby vyvedl Izraele z Egypta.

„Zachránit Izrael – to bude moc fajn, ale beze mě," myslel si nejspíš Mojžíš. Moc dobře znal svoje schopnosti. Nepřesvědčil Izraelce tenkrát, nepřesvědčí je ani teď. Co by jim mohl říct? Že ho posílá Bůh? Ale který? Bůh, který BYL s jejich otci, který JE s nimi stále? Vždyť mu neuvěří! A jak by mohli? Vždyť není obratný v řeči. Ne, to skutečně není práce pro něho, na to opravdu nestačí.

IV. HOSPODIN SE PŘEDSTAVUJE, MOJŽÍŠ SE BRÁNÍ, HOSPODIN SLIBUJE POMOC

Proč se Mojžíš zdráhá ten úkol přijmout? Z čeho má obavy? Nevymlouvá se z lenosti či z neochoty (koneckonců svou ochotu přiložit ruce k dílu už prokázal). Uvědomuje si svoji nicotnost a neschopnost. „Kdo jsem já, abych šel k faraónovi a vyvedl Izraelce z Egypta?". To už je jiný Mojžíš!

Ale právě tomuto Mojžíšovi, který už nespoléhá na sebe, se Hospodin představuje jako „Jsem, který jsem". Pro něho samého i pro všechny, kdo budou pochybovat o svých možnostech (jako teď Mojžíš), JE Bůh ten, KTERÝ JE se svým lidem. Ujišťuje Mojžíše: Jsem, který jsem tu s vámi, pro vás. Jsem, který jsem a budu s vámi vždycky, všude a napořád. Pamatuj si to i ty, Mojžíši. Nebudeš jednat na vlastní pěst. Nejsi a nebudeš sám. To já vás zachráním, já vás vysvobodím z moci Egypta, já vám dám zemi, která bude už navždy vaším

domovem.

Co vám nejvíce pomůže, když na některý úkol nestačíte? Právě to, že vám někdo pomůže. Mojžíš správně věděl, že jeho vlastní schopnosti jsou omezené. Ale ve chvíli, kdy chtěl Boží povolání odmítnout, dostalo se mu ujištění, že Hospodin bude s ním. A to bylo rozhodující. Nečeká ho úkol, který bude muset on sám nějak zmáknout, je to věc samotného Pána Boha. Že bude mít Mojžíš k ruce ještě svého bratra Árona, to je také důležité. Avšak ještě důležitější je Hospodinovo ujištění: „Já budu s tvými ústy a budu tě učit, co máš mluvit!“

Pro Mojžíše byl hořící keř znamením Boží pomoci při plnění jeho až nadlidského úkolu. Ale on ten úkol přece zvládne, protože Pán Bůh bude s ním. A my si teď můžeme vzít obrázek hořícího keře a do plamenů napsat, co je před námi, co bychom měli udělat a do čeho se nám nechce. Které z těchto úkolů jsou od Pána Boha? Jak se k nim postavíme?

MODLITBA

Pane Bože, přiznáváme, že i my se častokrát snažíme vyhnout úkolům, které od tebe dostáváme. Děkujeme za to, co smíme poznávat i na příkladu Mojžíše: koho si ty povoláváš do své služby, ten nezůstane bez tvé pomoci. I my o ni prosíme a na ni se spoléháme, když náš povoláváš ke svému dílu. Amen

podněty pro rozhovor:

- Co je to robota? Má něco společného s robotem? Víte, kdo vymyslel slovo robot? (K.Čapek)

- Je násilí vhodným prostředkem k prosazení práva utiskovaných? Znáte nějaké zastánce nenásilného odporu? Nebo je zákon a právo jen nástrojem mocných, soudců, mezinárodních soudů?

- Znáte přísloví, že sytý hladovému nevěří? Co znamená? Ví sytý, jaké má hladový problémy, co ho trápí? Chápe hladový, o co se jedná sytému? Co mu v tom brání? Musí být sytý vždy jen symbolem bohatého člověka? Kdo je dnes typem hladového člověka?

- Co bránilo Mojžíšovi, aby mohl 'plakat s plačícími a radovat se s radujícími', když byl ještě princem na faraónově dvoře?

- Má se člověk zastávat práva všech lidí, nebo jen některých (blízcí, příbuzní, sympatičtí, stejného vyznání, stejného zaměstnání)

- Mojžíšovi se představil Hospodin jako Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův. Mohl by se představit dnešnímu člověku jako Bůh Komenského, Dobrovského, Pitterův, Komárkové či Husův? Jak nazývá Boha Ježíš?

- Co by znamenalo, kdyby se Hospodin představil jako Bůh Hitlerů, Stalinův, Leninův, Gottwaldův, bin Ladinův, nebo jako Bůh nejbohatších miliardářů světa nebo jako Vetřelcův?

Odkaz na pracovní list
20 Mojžíš na Orébě
20 Mojžíš povolán k záchraně - st
Odkaz na píseň
Posila na cestu (SV135)
Vstaň a hledat pojď tu zem (SV379)
Mír na zemi daruj nám (EZ702)
Buď vůle tvá, buď vůle tvoje všude tam
Zachovej nás při svém slovu a dej k němu víru
Cílová skupina
Starší školní
Mladší školní
Katechetické cykly
Pozvání na cestu Starý zákon 1
Biblický odkaz (kat)
Exodus 2,11–25
Exodus 3,1–15
Exodus 4,10–16